

dog ikke nærmere ind på disse bestemmelsers mulighed for at blive ført ud i livet.

Bogen er meget udførligt forsynet med kildehenvisninger og indeholder eksempler på overenskomster bl. a. United Shoe Machinery Co.'s standardoverenskomst for udlejning af skotøjsmaskiner i Sverige. Desuden indeholder den oversigter over en række internationale patentkarteller (også enkelte med dansk deltagelse).

Selv om en del af de af forfatteren fremførte betragtninger vil kunne genfindes i andre værker om karteller i almindelighed, må man erkende, at patentrettighedernes betydning for karteldannelsen hidtil har været stærkt undervurderet i Skandinavien. Den foreliggende bog vil derfor ikke kunne undgå at få betydning, og den vil være en værdifuld håndbog for den, der interesserer sig for industriens markedspolitik.

Vagn Otterstrøm.

Lars Erik Thunholm: Svenskt kreditväsen. Kooperativa förbundets bokförlag. Stockholm 1949. 280 sider. Pris: 8 sv. kr.

Forfatteren til denne nye, nemt håndterlige bog om svensk kreditväsen, er fil. lic. i nationaløkonomi samt bankdirektør. Begge dele har præget bogen. Men medens han som bankdirektør er helt up to date og har en grundig indsigt i svensk kreditväsen af i dag, synes hans interpretation af de nyere tanker indenfor kreditteorien ikke at være fuldt ud lykkedes. Derfor kommer bogen til at bestå af meget og godt håndbogsstof, som er samlet i bogens første ni kapitler (siderne 11—176) og som næppe kan påskønnes for meget, samt af fire kapitler teori (siderne 177—268), som er af en del mere diskutabel værdi.

Håndbogsstoffet er serveret i ni behageligt skrevne og let læste kapitler, som i rækkefølge behandler Riksbanken, forretningsbankerne og forretningsbankernes forretninger, sparekasserne, postsparbanken og postgiroen, landbrugskrediten, byejeandskrediten og obligationsmarkedet. Gennem denne opstilling lykkes det ikke alene for forfatteren at give en beskrivelse af de enkelte kreditinstitutters organisation og de vilkår, hvorunder

de arbejder, men i de tre sidste af disse ni kapitler har han også evnet at sætte dem i perspektiv overfor hinanden og overfor kreditefterspørgerne. Disse kapitler røber både solid og omfattende viden og en fin pædagogisk sans. Bogen er af uvurderlig værdi for enhver, som vil studere svensk økonomi og drage sammenligninger mellem udviklingen i Danmark og Sverige.

Vender vi os derimod til de teoretiske kapitler, synes fremstillingen at tabe noget i klarhed og styrke.

En del af uklarheden synes at have sin rod i, at forfatteren arbejder med en mindre heldig begrebsbestemmelse. På side 179 definerer han et begreb, som han kalder »penningtilgången i inkränkt betydelse«, hvorved han mener bankernes beholdning af sedler og riksbankstilgodehavender. Dette begreb er klart og homogent, og det synes hensigtsmæssigt at arbejde med, fordi forretningsbankerne er en nogenlunde ensartet gruppe med temmelig ligedannede handlingsparametre. På side 178 defineres derimod en størrelse, som kaldes »penge«, og som omfatter sedler og tilgodehavender i riksbanken. Det vil sige, at den omfatter både bankernes likvide fordringer og en del af borgernes. Endvidere defineres side 178 »betalingssmedel« som summen af penge og indestående i bankerne og på postgiro. Begrebet omfatter således summen af bankernes og alle borgernes likvide fordringer. Hvilket formål tjener det imidlertid at operere med en sådan summation af bankernes og borgernes kasse? Bankernes kasse er basis for kreditgivning, borgernes hovedsagelig for forbrugsdispositioner, bankindsud og egenfinansierede investeringer. Borgernes dispositioner over kassen påvirker ganske vist nok bankernes kasser, men ikke på en så simpel måde, at de to størrelser kan betragtes som additive. Handlingsparametrene er alt for forskellige.

Det ses da også, at forf. faktisk ikke har fundet anvendelse for de to »blandede« begreber på nogen givtig måde. Den eneste gruppe, der virkelig er behandlet, er bankerne. Thi kun for disses vedkommende har forf. haft et relevant begreb at arbejde med. Forf. ville utvivlsomt kunne komme endnu

dog ikke nærmere ind på disse bestemmelsers mulighed for at blive ført ud i livet.

Bogen er meget udførligt forsynet med kildehenvisninger og indeholder eksempler på overenskomster bl. a. United Shoe Machinery Co.'s standardoverenskomst for udlejning af skotøjsmaskiner i Sverige. Desuden indeholder den oversigter over en række internationale patentkarteller (også enkelte med dansk deltagelse).

Selv om en del af de af forfatteren fremførte betragtninger vil kunne genfindes i andre værker om karteller i almindelighed, må man erkende, at patentrettighedernes betydning for karteldannelsen hidtil har været stærkt undervurderet i Skandinavien. Den foreliggende bog vil derfor ikke kunne undgå at få betydning, og den vil være en værdifuld håndbog for den, der interesserer sig for industriens markedspolitik.

Vagn Otterstrøm.

Lars Erik Thunholm: Svenskt kreditväsen. Kooperativa förbundets bokförlag. Stockholm 1949. 280 sider. Pris: 8 sv. kr.

Forfatteren til denne nye, nemt håndterlige bog om svensk kreditväsen, er fil. lic. i nationaløkonomi samt bankdirektør. Begge dele har præget bogen. Men medens han som bankdirektør er helt up to date og har en grundig indsigt i svensk kreditväsen af i dag, synes hans interpretation af de nyere tanker indenfor kreditteorien ikke at være fuldt ud lykkedes. Derfor kommer bogen til at bestå af meget og godt håndbogsstof, som er samlet i bogens første ni kapitler (siderne 11—176) og som næppe kan påskønnes for meget, samt af fire kapitler teori (siderne 177—268), som er af en del mere diskutabel værdi.

Håndbogsstoffet er serveret i ni behageligt skrevne og let læste kapitler, som i rækkefølge behandler Riksbanken, forretningsbankerne og forretningsbankernes forretninger, sparekasserne, postsparbanken og postgiroen, landbrugskrediten, byejeandskrediten og obligationsmarkedet. Gennem denne opstilling lykkes det ikke alene for forfatteren at give en beskrivelse af de enkelte kreditinstitutters organisation og de vilkår, hvorunder

de arbejder, men i de tre sidste af disse ni kapitler har han også evnet at sætte dem i perspektiv overfor hinanden og overfor kreditefterspørgerne. Disse kapitler røber både solid og omfattende viden og en fin pædagogisk sans. Bogen er af uvurderlig værdi for enhver, som vil studere svensk økonomi og drage sammenligninger mellem udviklingen i Danmark og Sverige.

Vender vi os derimod til de teoretiske kapitler, synes fremstillingen at tabe noget i klarhed og styrke.

En del af uklarheden synes at have sin rod i, at forfatteren arbejder med en mindre heldig begrebsbestemmelse. På side 179 definerer han et begreb, som han kalder »penningtilgången i inkränkt betydelse«, hvorved han mener bankernes beholdning af sedler og riksbankstilgodehavender. Dette begreb er klart og homogent, og det synes hensigtsmæssigt at arbejde med, fordi forretningsbankerne er en nogenlunde ensartet gruppe med temmelig ligedannede handlingsparametre. På side 178 defineres derimod en størrelse, som kaldes »penge«, og som omfatter sedler og tilgodehavender i riksbanken. Det vil sige, at den omfatter både bankernes likvide fordringer og en del af borgernes. Endvidere defineres side 178 »betalingssmedel« som summen af penge og indestående i bankerne og på postgiro. Begrebet omfatter således summen af bankernes og alle borgernes likvide fordringer. Hvilket formål tjener det imidlertid at operere med en sådan summation af bankernes og borgernes kasse? Bankernes kasse er basis for kreditgivning, borgernes hovedsagelig for forbrugsdispositioner, bankindsud og egenfinansierede investeringer. Borgernes dispositioner over kassen påvirker ganske vist nok bankernes kasser, men ikke på en så simpel måde, at de to størrelser kan betragtes som additive. Handlingsparametrene er alt for forskellige.

Det ses da også, at forf. faktisk ikke har fundet anvendelse for de to »blandede« begreber på nogen givtig måde. Den eneste gruppe, der virkelig er behandlet, er bankerne. Thi kun for disses vedkommende har forf. haft et relevant begreb at arbejde med. Forf. ville utvivlsomt kunne komme endnu

videre, hvis han arbejdede med homogene kassebegreber for en række af kreditmarkedets grupper, således som det f. eks. er forsøgt i det danske nationalbudget for 1949 for borgernes vedkommende. (Her synes man dog ejheller at have været helt klar over problemets principielle indhold, idet der arbejdes med et blandet likviditetsbegreb ved siden af de to homogene — uden at det blandede begreb dog synes anvendt i analysen).

For bankernes vedkommende gennemføres nu en analyse på grundlag af det nævnte pengebegreb i forbindelse med begrebet »sekundær likviditet«, hvorved forstås sådanne aktiver, som med kort eller intet varsel kan ombyttes i penge, enten ved salg eller belåning. Ved denne definition af begrebet sekundær likviditet synes forfatteren imidlertid atter at sammenblende inhomogene størrelser. Begrebet anvendes til addition med den primære kasse. Den således fundne likviditet sammenlignes med likviditetskravet, og er der tale om en overskudslikviditet, vil der være basis for en kreditudvidelse. Er der tale om underskudslikviditet, vil banken søge at begrænse sin långivning. Det kan imidlertid ikke være rigtigt. I det tilfælde, hvor en bank kun har primær kasse til at dække de løbende forretninger og hvor den sekundære kasse er anbragt i aktiver, som likvideres ved belåning, ikke ved salg (som tilfældet er med vekslers og med obligationer i et marked, hvor kursstigning ventes) vil der næppe blive tale om en kreditudvidelse. Forfatteren fastslår selv på forskellig måde, at udlån på basis af gældsætning til riksbanken ikke vil finde sted. Noget lignende kan udledes af danske erfaringer. Er dette rigtigt, må konsekvensen blive, at overskudslikviditet i den ovenangivne summariske betydning ikke er en tilstrækkelig betingelse for at fremkalde en kreditudvidelse. Den sekundære kasse må yderligere være sammensat på en sådan måde, at den primære kasse plus de aktiver, som banken kan — og er villig til — at realisere ved salg er tilstrækkelige til at dække den likviditetsnedgang, som opstår som følge af kreditudvidelsen. At dette punkt ikke er uvæsentligt fremgår f. eks. af, at

man fra den danske Nationalbanks side har ment at kunne fremkalde den voksende kreditgivning, som for tiden er nødvendig, ved at afgive tilbud om at rediskontere visse lånetyper — en fremgangsmaade, som næppe er anvendelig, hvis det her fremdragne er rigtigt.

Endelig skal det nævnes, at der synes at være en ikke helt motiveret forskel i forfatterens opfattelse af Riksbankens og statens pengepolitiske optræden. For Riksbankens vedkommende betones det rigtigt og godt, at det fornemste formål med Riksbankens optræden på pengemarkedet er at »påverka hela det samhällsekonomiska systemet«. For statsfinansernes vedkommende synes dette synspunkt ganske at være gået tabt. I kapitlet »Statsfinansieringen og kreditmarkedet« er hele vægten lagt på at vise, hvorledes staten ved indgreb på lånemarkedet kan påvirke sin egen stilling som låntager. Disse rent fiskale hensyn turde dog næppe længere være de afgørende i det omfang, staten driver kreditmarkedspolitik. Dette kapitel savner en fremhæven af, at i det omfang, staten griber ind på markedet for at pleje sine fiskale interesser, får det vidtrækkende betydning på det reale plan samt af, at disse virkninger på det reale plan i lige så høj grad kan være afgørende for statens kreditmarkedspolitik som for Riksbankens.

Man kan naturligvis diskutere, hvor relevant denne kritik er overfor en bog, som i hele sin oplægning stræber efter — og i rigt mål når — at være populær i dette ords gode betydning. Men netop fordi den i hele beskrivelsen er populær på en god måde — d. v. s. forenklet rigtig, ville man gerne, at den også i den teoretiske oplægning havde en rigtig og relevant teori som styrende grundlag for en forenklet oplægning. Den ville da ikke alene være mere værdifuld for lægmanden, men den ville også være en nyttig bog for økonomen af fag — hvilket den nu kun er i fuldt mål i de mere håndbogsmæssige afsnit. Men der er den det til gengæld i et sådant omfang, at den nok er værd at læse — og bruge som håndbog.

Heinrich S. Larsen.